

FYNSKE AARBØGER

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR FYNS STIFT

VI₂

I KOMMISSION I HEMPESKE BOGHANDEL
ODENSE 1957

INDHOLD

	Side
Kroman, Erik, overarkivar, dr. phil.: Hvor gammel er Ærøskøbing?	269-285
Holm, Jens, kommunekasserer: Horne Sogns Skoler II...	286-314
Blomberg, Åge Fasmer, lektor, cand. mag.: Alexander Durham. Kgl. Majestæts Skibshøvedsmand	315-348
Nielsen, Carl Lindberg, landsarkivar, cand. mag.: En vidtløftig Degn. Jens Holst i Søby-Turup	349-352
Barløse, Børge L., viceskoleinspektør: Oberst Christian Fibiger og hans Slægt	353-370
Lorenzen, Vilh., dr. phil.: En gruppe Voldsteder i Ollerup og Egense Sogne	371-412

Manuskripter, der ønskes optaget i årbogen,
bedes sendt til lektor Åge Fasmer Blomberg, gartnerboligen, Langesø,
til hvem også henvendelser i redaktionelle anliggender
samt årbøger og andre skrifter,
der sendes til Historisk Samfund, bedes adresseret.

JENS PILEGAARD

Ved cand. phil. Jens Pilegaards død i foråret 1957 mistede Historisk Samfund for Fyns Stift en god ven og et trofast medlem. Jens Pilegaard, der ved sin død var 72 år gammel, var en gårdmandssøn fra Sallinge, og hele sit liv følte han sig stærkt knyttet til sin hjemstavn. Efter at have taget studentereksamen fra Odense Katedralskole, kastede han sig over de theologiske studier, men sygdom hindrede ham i at fuldføre studierne. Pilegaard blev hurtig fanget af historien, og med flid og grundighed arbejdede han i arkiverne og øste beredvillig ud af sin store viden. Han skrev en række mindre bidrag til „Fynsk Hjemstavn“, og i Fynske Aarbøger skrev han nogle større afhandlinger. I 1941 kom afhandlingen om Gelskov i Adolf von Holstens tid 1667–1694, i 1947 „Rigborg Brockenhuus“ og i 1953 den sidste, som samfundet modtog, om Høravlingsinstituttet på Lykkenssæde; ved Pilegaards død har den lokalhistoriske og personalhistoriske forskning lidt et smerteligt tab.

Blo.

FORENINGSMEDDELELSER

Søndag den 13. maj 1956 fandt årets første udflugt sted. Den var som sædvanligt begunstiget af vejret og fik god tilslutning, idet ikke mindre end ca. 600 medlemmer deltog. Man mødtes kl. 11 på Hvidkilde, hvor hofjægermester, greve Axel Ahlefeldt-Laurvig-Lehn bød velkommen. Derefter holdt sekretæren foredrag om Hvidkildes historie gennem tiderne. Efter foredraget var der lejlighed for medlemmerne til at bese bygningen med de skønne rum, og mange benyttede også lejligheden til en tur i parken. Samfundet beder greve og grevinde Ahlefeldt-Laurvig-Lehn modtage en hjertelig tak for deres gæstfrihed og venlighed.

Efter besøget på det skønne Hvidkilde kørte man til Svendborg, hvor den medbragte frokost blev spist i Borgerforeningen.

Kl. 14 startede bilerne igen, målet var nu Jacob Brockenhuus's renaissance-hus Nakkebølle. Her holdt formanden foredrag om gårdens historie, og skønt ejeren, direktør Preben Philipsen, var fraværende, blev Nakkebølle gæstfrit åbnet for os, og vi fik lejlighed til at beundre, hvorledes det var lykkedes at skabe et komfortabelt og moderne indrettet hjem i det gamle hus. Vi takker direktør Philipsen for den udviste gæstfrihed. Derefter kørtes til Aastrup kirke, hvor førstelærer Würden Petersen fortalte kirkens historie og foreviste dens seværdigheder. Samfundet takker hr. Würden Petersen, fordi han så beredvilligt stillede sig til rådighed.

Vi forsøgte i år en week-endtur. Den foregik i dagene 23.-24. juni og gik til Slesvig. 75 medlemmer deltog i udflugten, der var meget vellykket. Man mødtes lørdag d. 23. juni kl. 18.30 på Det danske Hus, Hotel Skandia i Slesvig. Senere på aftenen var der sejltur på Slien. Søndag formiddag foretog man en udflugt til Danevirke under ledelse af Søren Telling, og senere på dagen aflagdes besøg på Gottorp slot og i Slesvig domkirke. Samfundet takker adjunkt Mortensen, Odense, for hans hjælp på turen.

Sommerens tredje udflugt fandt sted den 2. september. Et par hundrede medlemmer mødtes kl. 12 på Løgumkloster hotel, hvor den medbragte frokost blev spist. Kl. 13 drog vi i flok og følge til kirken, hvor sognepræsten holdt foredrag om kirken og klosteret; det interessante foredrag med påfølgende omvisning glædede vore medlemmer. Samfundet takker sognepræst A. Bork Hansen for hans venlighed. Fra Løgumkloster drog vi til Gram slot, hvor greve Jens Brockenhuus Schack bød velkommen. Her holdt sekretæren foredrag om slottet og dets historie, og efter en kort rundgang gennem slottet og en spadseretur i parken gik turen hjemad. For den hjertelige modtagelse beder vi grev Brockenhuus Schack modtage vor bedste tak.

Samfundets årsmøde og generalforsamling fandt sted lørdag den 30. marts 1957 i Møntergårdens kirkesal i Odense. Kl. 14 holdtes repræsentantskabsmøde.

Kl. 15 holdtes generalforsamling. Formanden bød velkommen, og til dirigent valgtes politimester Ib Trolle, Middelfart. Formanden aflagde dernæst beretning, takkede staten, kommunerne og forskellige institutioner for deres støtte til samfundet; på grund af stigende omkostninger, navnlig ved trykning af årbogen, var foreningens økonomi temmelig anspændt, og man var derfor nødsaget til at forhøje kontingentet fra 5 til 8 kr. årlig. Formanden omtalte den næst årets udflugter og møder og gjorde rede for de påtænkte ture i sommeren 1957. Da ingen ønskede ordet, gik man over til næste punkt på dagsordenen. Kassereren, revisor Nærø, forelagde regnskabet for 1956, der udviste en balance på 17.672,37 kr.

Til repræsentantskabet genvalgtes cand. pharm. H. Brandt, Fåborg, gårdejer Kr. Hansen, Årslev, overbibliotekar Holck, Assens, fhv. stadsskoleinspektør Høirup, Nyborg, lærer P. R. Olsen, Salby-Tårup, tandlæge Kiilsgaard, Rudkøbing, førstelærer Anders Kristensen, Rise, Ærø, museumsinspektør Marcussen, Svendborg, sognerådsformand Gunni Rud, Horne, amtsrådsmedlem, lærer Rasmussen, Otterup, og revisor Erik Nærø, Odense. Greve Ahlefeldt-Bille, Fjellebro, ønskede ikke genvalg.

Af revisorerne genvalgtes førstelærer H. Rasmussen, Frørup, i stedet for kontorchef Jepsen, der forlader Fyn, valgtes sagfører Ernst; til revisorsuppleant nyvalgtes bankfuldmægtig Aage Sørensen, Odense.

Efter generalforsamlingen genvalgte repræsentantskabet forretningsudvalget.

Formanden gav dernæst ordet til mødets foredragsholder, assistent ved Nationalmuseet, cand. mag. Olaf Olsen. Hver plads i salen var optaget af medlemmer, der interesseret lyttede til skildringen af de kirke-arkæologiske undersøgelser, der i de senere år er foretaget i vore kirker; en række fortrinlige lysbilleder ledsagede foredraget, der gav os et indtryk af de interessante resultater, som kirkegulvsundersøgelserne havde ført med sig med hensyn til kirkernes aldersbestemmelse og historie.

REPRÆSENTANTSKABETS MEDLEMMER

Berner Schilden Holsten, H., lensbaron, Langesø.

Blomberg, A. F., lektor, Langesø.

Brandt, H., cand. pharm., Faaborg.

Dinesen, A., gårdejer, Bukkerup pr. Glamsbjerg.

Ehlert, Knud, læge, Bogense.

Frederiksen, Svend, gårdejer, Åsum pr. Odense.

Hansen, Kr., gårdejer, Årslev.

Hansen, H. P., gårdejer, Eskildstrup pr. Pederstrup.

Hansen, Philip, kredsdyrlæge, Fruens Bøge.

Holck, J., overbibliotekar, Assens.

Høirup, J., fhv. stadsskoleinspektør, Nyborg.

Kiilsgaard, Chr., tandlæge, Rudkøbing.

Kristensen, Anders, førstelærer, Rise.

IV

Larsen, Svend, museumsdirektør, Odense.
 Marcussen, Ove, museumsinspektør, Svendborg.
 Nielsen, C. Lindberg, landsarkivar, Odense.
 Nærø, Erik, aut. revisor, Odense.
 Olsen, P. R., lærer, Salby-Tårup pr. Mesinge.
 Petersen, Garnæs, friskolelærer, Refsvindinge.
 Priiholm, K., statshusmand, Gyldenmose (Taasinge) pr. Svendborg.
 Rasmussen, E., kommunelærer, amtsrådsmedlem, Otterup.
 Rud, Gunni, sognerådsformand, Horne.
 Seesten, arkivar, Sct. Clemens.
 Trolle, Ib, politimester, Middelfart.
 Woll, V., fhv. politimester, Kerteminde.

FORRETNINGSUDVALGET

Lensbaron Berner Schilden Holsten, Langesø, formand.	
Fhv. stadsskoleinspektør Høirup, Nyborg, næstformand.	
Revisor Erik Nærø, Odense, kasserer.	
Lektor Blomberg, Langesø, sekretær.	} Medlemmer af skriftudvalget.
Gårdejer H. P. Hansen, Eskildstrup pr. Pederstrup.	
Friskolelærer Garnæs Petersen, Refsvindinge.	
Landsarkivar Lindberg Nielsen, Odense.	

Ved salg til medlemmerne af de ældre årbøger m. v. gælder indtil videre følgende priser (henvendelse til sekretæren, lektor Blomberg, Gartnerboligen, Langesø):

HISTORISK AARBOG FOR ODENSE OG ASSENS AMTER

Aarvog 1916: 5 kr. pr. stk., for så vidt eksemplarer haves (udsolgt i boghandelen).

Aarvog 1915, 1919, 1922-34, 1936-38, i alt 18 hæfter: 10 kr., enkelte hæfter 1 kr. (bogladepris pr. hæfte 2 kr.).

Registerhæfte til Aarvog 1913-25: 50 øre (bogladepris 1 kr.).

Maaløe: Assens gennem 700 Aar: 5 kr. (bogladepris kr. 7.50).

Jacob Madsens Visitatsbog, i Hæfter: 2 kr., enkelte hæfter: 50 øre (bogladepris henholdsvis kr. 3.00, kr. 1.00).

HISTORISK SAMFUND FOR SVENDBORG AMT

- Aarbog 1916: 5 kr. pr. stk., for så vidt eksemplarer haves (udsolgt i boghandelen).
 Aarbog 1913, 1917, 1919–22, 1924–37, i alt 18 hæfter: 10 kr., enkelte hæfter 1 kr. (bogladepris 2 kr. pr. hæfte).
 Den Reventlowske Skole i 150 Aar: 3 kr. (udsolgt i boghandelen).
 Ejnar Pedersen: Friderich Bagger til Juulskov: 1 kr. (bogladepris 2 kr.).
 Albert Thomsen: Avnslev-Bovense Sognes Historie I (særtryk af Svendborg amt): 1 kr. (bogladepris 2 kr.).
 Løgstrup: Danmarks ældste Præstegaard (særtryk af Svendborg amt): 1 kr. (bogladepris 2 kr.).
 L. Böttiger: Vesterskjerninge, Ulbølle og Omegn: 5 kr. (udsolgt i boghandelen).

HISTORISK SAMFUND FOR FYNS STIFT

- Fynske Aarbøger 1939–48: 2 kr. pr. årgang (bogladepris 4 kr.).
 – – 1949–51: 4 kr. (bogladepris 6.00 kr.).
 – – 1952–56: 5 kr. (bogladepris 7.00 kr.).
 – – 1957: 8 kr. (bogladepris 11.00 kr.).
- Balslev: Fra fynske Præstegaarde: kr. 3,50 (bogladepris 5 kr.).
 Danmarks Riges Breve, Amtsudgaven for Fyn og Lolland-Falster, II 1–3: 1 kr. pr. hæfte (ikke i boghandelen).
 Blatt: Under vor Haand og Segl: 50 øre.
 C. A. Christensen: Historiske Oversigter til Danmarks Riges Breve. 1. hæfte 1250–1305: 50 øre.
 Jørgen Hæstrup: Vaabenmodtagelser paa Fyn under Besættelsen. Kr. 3,00 (bogladepris kr. 5,50).

For medlemmerne gælder indtil videre følgende prisnedsættelser:

- E. Kroman: Skriftens Historie i Danmark fra Reformationen til Nutiden:* favørpris kr. 4,50 (bogladepris 6 kr.).
Danmarks Riges Breve kan fås for 8 kr. pr. bind (bogladepris 12 kr.) ved henvendelse til: Det danske Sprog- og Litteraturselskab, H. C. Andersens Boulevard 44, København V.
Dr. Hjelholts Skriftprøver fra Tiden efter Reformationen til Midten af det 19. Aarhundrede. Favørpris kr. 6,80 (bogladepris kr. 8,50).
Nygård: Anvisning til at drive historisk-topografiske Studier. Kr. 0,75.

Kromans, Nygårds og Hjelholts bog, der er udgivet af Dansk historisk Fællesforening, fås portofrit tilsend efter indbetaling af favørprisen på postgiro-konto 86264, Fortid og Nutid, Frederiksborg slot, Hillerød.

Ved henvendelse til sekretæren, lektor Blomberg, Gartnerboligen, Langesø, kan medlemmerne tegne subskription på *Fra Nationalmuseets Arbejdsmark* til reduceret pris (ca. 25 pct. under bogladeprisen).

Ligeledes kan medlemmerne ved henvendelse til museumsdirektør Jørgen Paulsen, Frederiksborg slot, Hillerød, tegne subskription på det af Dansk histo-

VI

risk Fællesforening udgivne tidsskrift *Fortid og Nutid* for 6 kr. + portopenge (bogladepris 10 kr.).

„Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie“ tilbyder medlemmerne sine publikationer til favørpris ($\frac{2}{3}$ af bogladepris).

Udgivet eller under udgivelse er: 1. Ældre danske tingbøger. Herlufsholms birks tingbog 1616–19, 1630–33 (ca. 40 ark). Åsum herreds tingbog 1640–48 (ca. 52 ark). Skast herreds tingbog 1636–40 (ca. 80 ark). Sokkelund herreds tingbog 1621–22, 1625–30 (ca. 52 ark). Favørpris 1 kr. pr. ark a 16 sider + porto.

2. Kilder til kirke- og præstegodsets historie. Sjællands stifts landebog 1567. Favørpris 10 kr. + porto.

Bestillinger modtages af udvalgets sekretariat, adr.: Rigsarkivet, København K.

De eksemplarer, Historisk Samfund modtager af andre historiske amtssamfundes årbøger, deponeres i Assens Amtsbibliotek, hvor interesserede medlemmer kan låne dem.

I følge paragraf 2 i lov om naturfredning nr. 140 af 7. juni 1937 er alle jordfaste fortidsminder såsom gravhøje, gravpladser, stendysser og bautastene, voldsteder o. lign., gamle befæstningsanlæg samt ruiner fredet; der kan af fredningsnævnene træffes bestemmelse om, at der inden for en omkreds af 100 m fra fortidsmindet ikke må opføres nogen bygning, foretages beplantning eller anden foranstaltning uden særlig godkendelse.

I den anledning anmodes samfundets medlemmer om at have deres opmærksomhed henvendt herpå og gøre deres til, at fortidsminderne bevares på sømmelig måde, og såfremt dette ikke er tilfældet, da straks give meddelelse herom til formændene for fredningsnævnene i Odense, Assens og Svendborg amter, civildommer *Ringberg*, Odense, dommer *Klingenberg*, Assens, og dommer *Keiser-Nielsen*, Nyborg.

Forretningsudvalget henstiller indtrængende til medlemmerne at skaffe nye medlemmer. I betragtning af, hvor meget der gives for årskontingent 8 kr., skulle hvert medlem nemt kunne skaffe mindst eet nyt medlem.

HISTORISK SAMFUND FOR FYNS STIFT

er opstået 1939 ved sammenslutning af Historisk Samfund for Odense og Assens amter og Svendborg amts historiske samfund.

LOVE

for

Historisk Samfund for Fyns Stift.

§ 1.

Formålet for Historisk Samfund er at vække og nære den historiske interesse og at fremme studiet af den fynske øgruppes historie.

§ 2.

Dette formål søges nået:

1. Ved udgivelse af arbejder vedrørende den fynske øgruppes historie, navnlig et årsskrift, kaldet „Fynske Årbøger“.
2. Ved afholdelse af møder, med foredrag fortrinsvis om emner fra landdelens historie, og ved udflugter til historisk interessante egne og steder.

§ 3.

Medlem kan enhver blive ved skriftlig eller mundtlig henvendelse til et medlem af bestyrelsen (repræsentantskabet eller forretningsudvalget) eller en af tillidsmændene. Årsbidraget er 5 kr., som opkræves ved udsendelsen af årsskriftet sammen med udsendelsesomkostningerne. Ændring af årsbidragets størrelse og af opkrævningsmåden kan ske efter repræsentantskabets beslutning. Udmeldelse må ske til kassereren inden hvert års 1. januar.

§ 4.

Styrelsen består af repræsentantskabet og forretningsudvalget.

Som medlemmer af *repræsentantskabet* indtræder i første omgang samtlige medlemmer af de to amtssamfunds bestyrelser, i alt 24. Repræsentanterne vælges på 3 år, således at der hvert år afgår en trediedel, de første to gange ifølge lodtrækning. Ved fremtidige valg, der finder sted på årsmødet, skal der tilstræbes en passende fordeling af mandaterne mellem de to amter og mellem land og by. For at muliggøre en hensigtsmæssig repræsentation for de forskellige herreder og byer kan antallet af repræsentanter forøges udover de oprindelige 24.

Repræsentantskabet vælger hvert år, umiddelbart efter årsmødet, af sin midte et *forretningsudvalg*, bestående af formand, næstformand, kasserer og sekretær samt yderligere tre medlemmer. Formanden og næstformanden skal være hjemmehørende i hver sit amt. Af forretningsudvalgets midte sammensættes et skriftudvalg, bestående af to medlemmer fra hvert af de to amter.

§ 5.

Årsmødet afholdes i årets første kvartal. Her aflægges beretning om virksomheden, og det reviderede regnskab forelægges, ligesom der foretages valg af repræsentanter og to revisorer.

Regnskabet går fra 1. januar til 31. december.

§ 6.

Årsmødet bekendtgøres forud efter styrelsens skøn. Forslag, der ønskes behandlede, indsendes til formanden inden 1. januar. Lovændringer kan kun vedtages på årsmødet (eller på en ekstraordinær generalforsamling), når $\frac{3}{4}$ af de mødte medlemmer stemmer derfor.

KASSEREGNSKAB FOR ÅRET 1956

INDTÆGTER

Beholdning	3.342,97
Tilskud fra undervisningsministeriet	850,00
Tilskud fra Odense Kommune	500,00
Tilskud fra Assens Kommune	25,00
Tilskud fra Nyborg Kommune	50,00
Tilskud fra Kerteminde Kommune	100,00
	<hr/>
	675,00
Tilskud fra Svendborg Amt	200,00
Tilskud fra Odense Amt	200,00
Tilskud fra Assens Amt	100,00
	<hr/>
	500,00
Indgået fra diverse sogneråd	1.202,00
Indgået fra diverse institutioner m. m.	765,00
Indgået i kontingenter	8.541,70
Salg af gamle årbøger	612,05
Salg af Hæstrups bog	737,90
Fritagelse for papirafgift	372,20
Diverse	29,00
Indvundne renter	44,55
	<hr/>
	Kr. ... 17.672,37

UDGIFTER

Bogtrykkeri og klicheer	9.049,85
Foredrags- og forfatterhonorar	2.436,00
Udgifter ved udsendelse, porto m. m.	2.508,18
Forsikringer	37,00
Udgifter ved generalforsamling	212,18
Udgifter ved sommerudflugter	1.244,51
Papir m. m.	200,77
Blomster og lignende	151,60
Dansk hist. Fællesforening (2. år)	276,74
Diverse	212,00
Beholdning:	
Giro	591,90
Fyens Disconto Kasse	515,85
Fyens Landmandsbank	215,49
Kontant	20,30
	<hr/>
	1.343,54
	<hr/>
	Kr. ... 17.672,37

Vi har revideret ovenstående regnskab og intet fundet at bemærke. Beholdningen er tilstede.

Frørup, d. 23. marts 1957.
sign. *H. Rasmussen.*

Odense, d. 29. marts 1957.
sign. *O. F. Jepsen.*

Odense, den 21. marts 1957.

Revisionsfirmaet LARSEN OG NÆRØ
sign. *Erik Næro,*
statsaut. revisor.